

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

§. II. An sit licita morosa delectatio de cogitatione rei malæ?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

non respiciat rem prout est in se, sed prout sibi est utilis, & conveniens, ac de ea ut sic delectatur. Facendum tamen est, quod juxta S. Th. 1. 2, q. 31. art. 3. in Corp. gaudium sit quaedam species delectationis per n. 515.

Delectatio morosa in eo differt à desiderio inefficaci, quod hoc tendat in objectum futurum sitque reperibile sine delectatione, & vicissim, delectatio vero fertur in objectum praesens, unde cum affectus praesens, qui fertur e.g. in fornicationem, ut praesentem, magis mentem inebriet, quam affectus, qui fertur

in fornicationem ut futuram, siquidem magis animum titillat objectum praesens, quam absens, idcirco morosa delectatio caeteris paribus magis opponitur castitati in re venerea, quam inefficax desiderium; efficax vero est gravius delectatione, quia illud quantum est de se fertur ad actualem fornicationem ut est in se, nec praescindit à circumstantijs, secus delectatio morosa, ac secundum aliquos etiam desiderium inefficax, quos lege citatos n. 587.

Versu Respondeo primo. Unde hi duo affectus sunt pares in caeteris

Card. n. 59.

§. II.

An sit licita morosa delectatio de cogitatione rei malae?

800. **M**orosa delectatio est simplex complacentia voluntaria de re licita, aut illicita sine intentione eam opere implendi: definitio colligitur ex n. 799.

Cogitationes sunt aliae imaginativae de rebus malis, quas elicit phantasia, seu sensus internus communis; aliae intellectus, seu Spirituales. Utraque est Speculativa, aut practica; utriusque natura est declarata à num. 82. Haec cogitationis divisio est scitu necessaria praesertim in materia venerea; ut fute ibi ostensum est.

Ad cogitationes imaginativas excitantur in appetitu sensitivo passiones, seu

alterationes: quaedam sunt vel mere naturales ex naturalium qualitatum dispositione, ut calere, frigere, famere, sitire, pigrescere, torpescere. Aliae sunt sensuales; has excitat imaginatio proponens objectum oblectans, aut contrarium molestandans: hujusmodi motus in appetitu sensitivo excitati sunt communes hominibus, & brutis. Motus vero excitati in appetitu rationali ad cogitationem intellectus, quae idem objectum conveniens rationi, representatur, dicuntur rationales, ut motus amoris, odij, tristitiae, irae, delectationis &c.

Tam sensuales, quam rationales sunt triplicis generis: motus primo primi,

mi, secundo primi, secundo secundi. Primo primi prævertunt omnem advertentiam intellectus, & ideo sunt indeliberati. Secundo primi sunt semideliberati, id est, sequuntur ad imperfectam cogitationem intellectus, qualis datur in semidormientibus, semiebrijs, distractis, aut ex vehementia passionis turbatis. Secundo secundi sunt plene deliberati, de his motibus vide *num.* 100. & *sequentes*. Indicia autem quando motus præfati sint aut non sint plenè liberi, allata sunt *num.* 540.

801. Respondeo ad quæstionem in §. positam nulla cogitatio sive imaginativa, sive intellectus in se, & secundum se considerata est moraliter mala, sed naturalis, quia tam phantasia, quam intellectus naturaliter rendit in objectum suum, illa quidem in illud ut conveniens, aut disconveniens sensitivo appetitui, hic vero in idem ut verum, quod æque reperitur in rebus licitis, ac illicitis, estque intellectui æque bona veritas in rebus malis, ac in bonis, eamque cognoscit etiam DEUS, & Beati.

Hinc in nobis secundum se sunt indifferentes, proinde ex imperio seu consensu voluntatis possunt evadere moraliter bonæ, aut malæ; assumptæ ex fine bono v. g. studendi, docendi, dolendi de peccatis &c. sunt bonæ, directæ ad finem malum fiunt malæ mortaliter, aut venialiter pro gravitate, aut levitate finis mali.

Ratio responsionis constat ex terminis. Huc spectat doctrina à *n.* 573. de moralitate mediolorum, & finis invicem comparatorum.

Infero primo, delectationem de co-

gitatione speculativa, seu de ipsa speculatione objecti etiam pessimi esse per se licitam, ita omnes, quia cognitio veritatis in objecto malo est bona, ergo delectatio voluntariè concepta de cognitione veritatis etiam est bona, ut patet in DEO cognoscente peccata nostra, & delectante se de tali cogitatione Pal. *p.* 1. *traff.* 2. *D.* 2. *p.* 10. §. 1. *n.* 2.

Infero secundo, delectatio de rei illicitæ modo, quo facta est, aut inventione, aut artificio, quo e. g. fur est rem furatus, aut sicarius occidit, aut quis scæminam seduxit, aut abduxit &c. per se est immunis ab omni culpa, cit. Pal. *n.* 3. quia objectum delectationis non est malum, sed bonum, nempe dexteritas, velocitas, ingeniosâ excogitatio, fortitudo, aut eventus inopinatus. Vide de hoc *n.* 114. Unde sæpe accidit, quod ad eventus alias nobis displicentes excitetur in nobis licitus risus, ac oblectatio ut dum spectamus alicujus ex præcipitio casum, etsi ex eo sit graviter læsus, aut dum narrantur furta, fraudes, insidiæ mirâ dexteritate patrata, aut instructæ. Ratio quia risus, ac oblectatio est de modo inusitato casus, furtorum &c. de se non malo, cit. Pal.

Dixi *per se*, quia per accidens delectatio potest esse leviter, aut mortaliter mala; leviter si sit otiosa, curiosa, levis ad nullum finem honestum ordinata; mortaliter, quando est conjuncta cum proximo periculo alterius delectationis graviter veritæ, aut consensus in eam Hinc.

802. Infero tertio, delectationem voluntariam de cogitatione imaginativa, aut intellectiva practica de rebus veneris, alijs-

alijsve graviter illicitis, plurimum commovente Spiritus carnales, aliamve passionem e. g. vehementes motus vindicationem esse practicè mortaliter illicitam, ita Tambur. *lib. 10. Decal. cap. 1. nu. 8.* non quia cogitatio ejusmodi in se sit mala, siquidem in se spectata est mera presentatio rei illicitæ, atque adeo si delectatio speculativa susteret in sola imaginatione, & cogitatione careret omni culpa sed ob annexum periculum libidinosa commotionis, est enim moraliter impossibile, ut sistat delectatio speculativa in ipsa imaginatione, aut practica cogitatione rei turpis sed ob sympathiam, & connexionem potentiaram vehementer concitat motus inordinatos Spiritusque genitales potenter commovet, hi autem sic commoti de se ad pollutionem determinant juxta decisam *n. 82. ad 95.*

Quid dicendum, dum quis est dubius, an delectatio sit purè speculativa, seu de sola cogitatione, vel vero sit practica, sive de re mala cogitata. Resolutionem hujus merito vocat Pal. *num. 5.* difficillimam, & periculosissimam ob dignoscendi incertitudinem. Respondeo cum Sanch. *lib. 1. Decal. cap. 2. nu. 7.* dum delectatio suboritur aut cogitas reflexè de cogitatione, aut non cogitas reflexè: si non, certum est delectationem non habere pro objecto cogitationem, cum nihil volitum, quod non præcognitum, est ergo tunc delectatio de ipsa re mala cogitata e. g. vindicta sumenda, aut fornicatione, verum exinde non sufficienter concluditur, quod delectatio sit de re cogitata mala ut mala est, quia juxta *num. 801. Vers. Infero secundo.* est

licita delectatio de eadem sub ratione boni.

Si autem reflexè cogitas de cogitatione, non est clarum indicium, quod nata inde delectatio sit de sola cogitatione, quia potest simul delectatio esse de ipsa re cogitata, ita Pal. *n. 5.*

Quare tunc aliud signum suggerit Sanch. nempe attendendum esse ad affectum, ex quo orta est delectatio, si enim ortum habet ex affectu ad rem cogitam e. g. vindictam, fornicationem, est delectatio de re ipsa; si ex affectu ad ipsam cogitationem, delectatio est de sola cogitatione.

803. Verum si dubium sit de ipso ortu, an scilicet potius sit ex affectu ad rem cogitam, vel vero ex affectu ad cogitationem, tunc Sanch. vult recurrendum ad occasionem, unde est orta cogitatio; si hujus occasio est honesta, ut si cogitas de objecto malo, quia audis Confessiones, vel studes, vel legis, vel prædicas præsumeris te oblectasse ex affectu ad ipsam cogitationem: si autem occasio est prava e. g. aspectus turpis, occasio sumendæ vindictæ, affectus turpis, aut otiosus, aut locutio inutilis, aut vana de re mala, est non leve indicium habere ortum potius ex affectu ad rem, quam ad hujus cogitationem, ita cit. Pal.

Postremus addit indicium tertium judicio suo manifestum ad discernendum, an oblectatio sit de puro artificio, vel vero etiam de re, eo casu est habenda reflexio utrum magis oblecteris artificio in rebus malis, quam in rebus honestis, etsi elegantioribus, ac subtilioribus, vel vero est æqualis oblectatio de artificio, sive

res

res sint mala, sive bonæ, in primo casu præsumitur delectatio de re prava, cui est annexum artificium, in secundo præsumitur delectatio de solo artificio.

Ex hac doctrina deducit ex Salas sequentes præsumi se oblectasse non de artificio, sed de rebus, qui prætextu artificij libentius legunt carmina de obscœnis, quam de honestis æque eleganter compositis, aut minori aviditate hæc, quam illa, aut libentius audiunt turpia, quam honesta.

Secundo illos, qui libentius, ac frequentius sermocinantur de secretis partibus corporeis, de harum morbis, medicinis, vestibus, alijsque ad illas pertinentibus ad risum moventibus, convinci latentis delectationis carnalis.

Tertio illos, qui facile plura detorqueunt in turpes sensus, aut utuntur metaphoris rerum turpium.

* * *

§. III.

An delectatio morosa solius rei mortalis cogitata sit mortalis.

304. **P**rima opinio attributa Martino de Magist. apud Pal. 1. p. tr. 2. D. 2. p. 10. § 2. num. 1. Sanch. lib. 1. Decal. cap. 2. num. 8. universim negat etiam de materia venerea, nulla enim virtus videtur jubere sub mortali reprimere motus nisi efficaces, & causantes opus. Hæc opinio rejicitur ab omnibus cum S. Th. 1. 2. quæst. 74. art. 8. & alibi eamque Sanch. post Azor vocant temerariam.

Secunda universim affirmat de omni objecto mortaliter vetito sive jure positivo, sive naturali quocunque ita Valent. 1. 2. D. 6. quæst. 4, p. 4. ad fin. Azor p. 1. Instit. Moral. lib. 4. cap. 6. quæst. 1.

Tertia, Vasq. 1. 2. D. 111. cap. 3. etiam fateatur, quod efficax voluntas in universum sit mortalis de objectis mortalibus jure naturali prohibitis, negat tamen quod delectatio de omnibus ejusmodi cogitatis operibus sit mortalis, dummodo non sit de illis qua ratione peccatum sunt, sed tunc esse mortalem quando malitia delectationis ex se est notabiliter deformis, & opposita alicui virtuti. Nam in principijs Vasq. ut vidimus num. 442. & 505. malitia ex objecto, & circumstantijs non aequaliter derivatur in actum internum inefficacem, qualis est delectatio, ac in internum efficacem, efficax enim est causa operis, secus inefficax, hæc enim secundum se primario, &